

dix —Beneit sia N. S., que per boca d'aquest *infant* ha volguda tan piadosament corregir ma error», Eiximenis (*Dotzèn*, cap. 792, *NCL*, vi, 96.4).

La variant en *en-* és més aviat de textos occitanitzants o nòrdics o arcaics, però *infant* és la dels de matís català més accentuat. Els nostres trobadors usen en general la forma occitana en *e-*; i també Cerverí és la que usa sobretot en les seves obres, en particular en totes les líriques (on el mot apareix quasi sempre aplicat a l'Infant Pere —Pere el Gran— o al seu germà l'Infant Anfós); en els seus poemes narratius, on el matís lingüístic català és més accentuat, apareix en canvi la forma *infant*: «Rossinyol, tu no cants, / e mostra-m tos *infans*, / c'adés los menjaray» (*Faula del Rossinyol*, v. 56). Val a dir que també s'hi troba *enfant*, d'acord amb el matís pertot nòrdic del seu llenguatge: *Enfant* aplicat a Pere el Gran (v. 471). I en el *Sermó*, en el passatge famós: «menys se fay aquest segle ab paradís, de-lay, / qu'est segles ab lo ventre on l'*enfants* paucs estay: / c'om no poria creure que-l plasers fos tan grans, / ne tan rics, ne tan cars, mas d'aytan c'us *enfans* / e-l ventre de sa mayre --- / creyria qui-l disia: —Pensa d'aquí exir, / e veyràs sol e luna e estelas lusir, / e cel e terra e mar ---».

Força general en textos amb matís dialectal ross. o pirinenc: «aqueu home veyl jogà ab aquela aucela, axí con si era *enfant*», «Herodes --- fé aucir totz los *enfants* qui eren en Besleem», *VidesR* (24v2, 26r1), si bé també hi ha algun *infantz* (21v2). «L'*enfant* En Jacme lausà e confermà --- pasturas ---», Cartoral de Vfr. de Conflent, a. 1324 (f° 8r); *enfant*, Tuïr, a. 1304 (*RLR* vii, 45). En els docs. de l'*InvLC* la forma més corrent és *enfant*, des de 1283 (*afan*) o *enfant* (molt sovint a partir de 1304), si bé no hi manca algun cas d'*infant*, a. 1345 ('nen de bolquers') i 1360 ('fill del rei'); *enfant* escrit *enfant* en la *Questa de Reixac* (199.3 i constantment).

Algun text vacilla entre les dues formes, quasi per igual: «Aqueu senescal havia un fill --- hac entorn 15 anys --- al rey --- lo senescal li dix: —Sényer --- jo sent en mi mateix que yo no pusc escapar d'aquest mal: a fer cové que muyra --- per què jo-us vull demanar un do --- que vós façats bé a mon fill e --- lo rey --- tenc bé ço que hac promès, e-s captenc bé del *enfant*, e liurà-li un maestre que li mostràs» (*Senescal d'Egipte*, *NCL*, XLVIII, 147.27), després igual (146.22, 148.1 etc.), però també *enfant* (152.13, 153.12, 153.20) parlant del mateix.

Tota vacil·lació s'elimina més tard, i a partir del segle xv enlloc no es troba en català altra cosa que *infant*, forma general en els clàssics màxims, de fi S. xiv i del xv, Eiximenis, Metge, JoMartorell etc., i en els escr. Renaix. ja no queda memòria d'altra cosa. Precisant el límit d'edat: «*infant*: des que naix fins a quatre anys o fins a set: *infans*, *-tis*; chic o minyó: de 7 anys fins a 14, o de 4 fins a 14: *puer*; fadrí ---» (OPou, *TbPu.*).

Avui *infant* és un mot poc popular en el català central, i menys encara en l'ús barceloní, si no és en un to de llenguatge molt rellevat, literari o emfàtic. Res-

ta, però, en ús popular, si bé afectiu i anòmalament seriós en ambients rurals de totes les comarques, especialment en el parlar de les dones, i generalment en to una mica emotiu: «tenia uns *infantets*» 'unes criatures' (dona d'edat, popular, StPol de Mar, 1936, i en bastants llocs). Poc en el País Valencià, més en el Ross. i força a les Illes: a Mallorca i a totes; tan vivaç a Eivissa que allí també se sent com a succedani de 'fill', a la manera francesa i occitana: «no ens hi fiquem: això són qüestions de pares i *infans*», St. Llorenç de Balàfia (1963). Allà mateix, per a l'escolanet s'ha usat *infantillo* («monaguillo», PzCabr.), igual que a Tort. i Val. (*AlcM*), es veu que amb terminació manllevada del cast. *monaguillo*.

El ll. INFANS restà viu, més o menys, en les principals llengües romàniques, a Itàlia reduït a *fante*¹ i reemplaçat progressivament pel derivat *fanciullo*; en cast. i gall-port. restà també bastant vigorós en els Ss. XI, XII i part del XIII, i allí s'especialitzà com a nom dels fills dels nobles i finalment els dels reis, acc. que també prengué en català. Amb aquest valor ja no era un infant de bolquers ni un nen, sinó que se li aplicava fins a la mort del seu pare: ja n'he donat testimonis de Cerverí, en textos del S. XIV i en totes les *Cròniques*. És des del català que algun cop va passar, amb aquest caràcter, a Itàlia, on apareix en els Ss. XIII-XIV (*AGI* III, 385; Villani en Zaccaria). Hi ha coincidència, potser no casual i en tot cas ben curiosa, amb el fet semàntic paral·lel que es produí a la Índia.²

La conservació de la *i* com a *i* i no e (a diferència de l'oc. i fr.) fou comuna a les tres llengües hispàniques, i s'ha de mirar com deguda a la prolongació de la *i*, amb caràcter compensatori, a causa del caràcter evanescent de la *n* davant *f*. Cf. el cat. *inflar*, oc. ant. *uflar* (< *iflar*). Es tracta, doncs, del mateix fenomen que convertí MËNSA, TËNSUS, MËNSIS etc. en MË(N)SA, TË(N)SUS, MË(N)SIS. Els testimonis d'una pronúncia breu de la *i* de *infra*, *inferus* i anàlegs, només són tardans i secundaris en llatí (Heraeus, *ALLG* XIV, 474), deguts a una restitució per influència del valor general del prefix *in-*: per això també es retornà d'*iflar* a *inflar*, *enflar*, però això no arribaria a modificar pertot el timbre de la *i*. Veg. més sobre aquesta qüestió a *INFLAR* i *INFERN*.

DERIV.: Secundàriament es creà el femení *infanta*, analògic dels femenins com *DOMINUS/DOMINA*. El trobem també no solament aplicat a les princeses, sinó amb el valor general de 'nena': «mon senyor m'ha manat que yo prenga aquesta *infanta*» parlant d'una nena acabada de néixer, en BMetge (*Valter e Gris.*, *NCL*, x, 22). «Tractat de les *infantes*», primera part del *Llibre de les Dones* d'Eiximenis (vegeu-ne prosificacions en *EntreDL*). També, és clar, parlant de les *infantes* principesques: «estam ab ància del estament del Delfí de Girona e de les *infantes* filles nostres molt cares», any 1387 (CaCandi, *MiscHiCat.* I, 258).

L'abstracte corresponent era en llatí *infantia*, que va passar al català només amb caràcter de cultisme, *infància* [S. XVI, *AlcM*]; se li va formar un substitut popular des de molt antic, *infantesa*, *-ca*, molt usat des